

2. ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ: АКТУАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ

**Тетяна КУНИЦЯ,
м. Київ,**

завідувач лабораторії соціальної педагогіки та соціальної роботи
Інституту проблем виховання НАПН України,
кандидат педагогічних наук

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***Анотація.** У статті проаналізовано сучасну ситуацію з організації соціально-педагогічного супроводу в закладах освіти. Визначено основні наявні проблеми та шляхи їх розв'язання. Зокрема, наголошено на необхідності розроблення сучасного технологічного забезпечення професійної діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю, які стали жертвами насилля, знаходяться в ситуаціях що потребують кризового втручання з метою створення сприятливого соціального середовища для навчання, виховання та розвитку.*

***Ключові слова:** соціально-педагогічний супровід, заклади освіти, технології соціально-педагогічного супроводу.*

До початку повномасштабного вторгнення соціально-педагогічна практика не стикалася з такими масштабними викликами щодо подолання дітьми та молоддю наслідків вимушеного переселення, негативного досвіду під час перебування в зоні бойових дій, на окупованих територіях тощо.

Від початку воєнних дій в Україні офіційно зареєстровано близько 5 млн вимушено переміщених осіб, за даними міграційної служби ще близько 7 млн українців виїхали за межі країни. Переважна більшість переселенців та біженців – це сім'ї з дітьми. За даними дослідження «Діти та війна», проведеного благодійною організацією СОС Дитячі Містечка 77% дітей-переселенців стали свідками обстрілів і бомбардувань, 73% перебували у сховищі, а майже 30% пережили окупацію. 4% дітей пройшли через російські фільтраційні табори, а близько 8% пережили голод та відсутність доступу до питної води. За даними Харківського інституту соціальних досліджень 33% ВПО зіткнулися з дискримінацією у нових громадах через свій статус [3].

Зросла кількість звернень щодо психологічної підтримки дітей в умовах війни. У 2022-2023 н/р до служби надійшло 4 769 969 звернень: від батьків 1 560

953, від педпрацівників 1 437 237, від учнів 1 426 599 від інших зацікавлених осіб – 345 180 [1].

Згідно з даними дослідження ГО “Про.Світ” і аналітичного центру “Cedos” “Стан функціонування психологічних служб ЗЗСО в умовах війни”, у 1 469 громадах України наразі діє 357 центрів професійного розвитку вчителів, до яких мають входити й навчально-методичні центри психологічної служби. Дослідники зазначили, що в громадах, де такі центри відсутні, їхню функцію виконує НМЦ (навчально-методичний центр) області. Однак такий підхід однаково має обмежену функціональність [2].

Зокрема, фахівці навчально-методичних центрів професійного розвитку вчителів мають виконувати низку обов’язків:

- надавати навчально-методичну, інформаційну, консультативну та експертну підтримку працівникам психологічної служби;
- організовувати діяльність методичних об’єднань, практичних психологів і соціальних педагогів;
- збирати й поширювати кращі психологічні практики;
- здійснювати супровід закладів освіти в громаді.

В організації соціально-педагогічного супроводу в закладах освіти в Україні існує низка проблем:

1. Недостатня кількість соціальних педагогів: багато закладів освіти стикаються з дефіцитом кваліфікованих соціальних педагогів, які б могли забезпечити необхідну підтримку та супровід для учнів у складних життєвих ситуаціях. Наразі розподіл працівників у містах і селах виглядає так:

- психологи є у 75% міських шкіл і у 40% сільських шкіл;
- соціальні педагоги є у 46% міських шкіл і у 22% сільських шкіл [2].

2. У більш віддалених та регіональних закладах освіти може бути обмежений доступ до соціальних педагогів або інших соціальних працівників, що ускладнює забезпечення всебічної підтримки для учнів, що свідчить про неоднаковий рівень доступності до соціально-педагогічного супроводу.

3. Існує необхідність у покращенні співпраці між закладами освіти, центрами соціальних служб, медичними установами та іншими організаціями для ефективного вирішення проблем учнів.

4. Відсутність стандартизованих підходів до соціально-педагогічного супроводу: Хоча існують деякі методичні рекомендації, відсутність чітких стандартів і протоколів може призвести до неоднорідності та неефективності у забезпеченні підтримки учням.

5. Фінансові обмеження. Бюджетні обмеження можуть ускладнювати надання необхідних ресурсів для впровадження ефективних програм соціально-педагогічного супроводу та підтримки учнів.

6. Недостатнє увага до психосоціального благополуччя учнів. Часто заклади освіти зосереджуються переважно на академічних результатах і забувають про важливість психосоціального розвитку учнів. Це може призвести до недооцінки або недофінансування програм та послуг, спрямованих на соціально-психологічну підтримку.

7. Низька свідомість та підготовка педагогів. Багато вчителів не мають достатньої підготовки або знань щодо роботи з учнями зі складними соціальними потребами. Це може призвести до непродуктивної взаємодії з учнями та неефективної підтримки.

8. Низька участь батьків у процесі соціально-педагогічного супроводу. Не всі батьки беруть активну участь у програмах та заходах соціально-педагогічного супроводу, що може обмежувати їхню ефективність та результативність.

Для вирішення цих проблем необхідно розвивати більш глибоке розуміння та свідомість щодо соціально-педагогічного супроводу, покращувати підготовку педагогічних кадрів, забезпечувати більшу включеність та співпрацю всіх зацікавлених сторін. Також важливо розробляти та впроваджувати політики та програми, спрямовані на вирішення цих проблем.

Тому особливого значення набуває необхідність розроблення сучасного технологічного забезпечення професійної діяльності соціальних педагогів та соціальних працівників щодо соціально-педагогічної роботи з дітьми та учнівською молоддю, які стали жертвами насилля, знаходяться в ситуаціях, що потребують кризового втручання з метою створення сприятливого соціального середовища для навчання, виховання та розвитку, підвищення виховного потенціалу середовища, гармонізацію міжособистісних відносин, профілактику загроз благополуччю (в тому числі сімейному) і маргіналізації молоді тощо.

Розроблення технологій соціально-педагогічного супроводу дітей та молоді у період повоєнного відновлення України в закладах освіти та передбачає комплексний підхід до забезпечення психологічної, соціальної та освітньої підтримки учнів. Це включає в себе розробку програм психологічної реабілітації та соціальної адаптації, організацію групової та індивідуальної роботи з дітьми, проведення тренінгів для педагогів з роботи в умовах кризи, а також створення підтримуючого середовища для навчання та самореалізації.

Також доцільно передбачити використання сучасних технологій у навчальному процесі та психологічній підтримці, зокрема, розвиток онлайн-ресурсів для дистанційного навчання та консультування, впровадження відкритих платформ для спілкування та обміну досвідом між учителями, викладачами, соціальними педагогами, соціальними працівниками та психологами, а також використання інтерактивних методик у роботі з дітьми. Окрему увагу варто приділити створенню регіональних ресурсів та платформ, з метою налагодження взаємодії між усіма можливими учасниками процесу соціально-педагогічного супроводу в межах територіальної громади.

Ось кілька прикладів веб-платформ та мобільних додатків для соціально-педагогічного супроводу:

1. Headspace. Мобільний додаток пропонує медитації та міндфулнес-вправи, які можуть допомогти в управлінні стресом, покращенні психічного здоров'я та розвитку емоційної стійкості.

2. MoodMission. Цей додаток пропонує короткі завдання та активності для покращення настрою та емоційного благополуччя.

3. BetterHelp. Ця платформа надає онлайн-терапію та консультування психологів, яка дозволяє людям отримати підтримку та поради у будь-який зручний для них час. Під час війни ця платформа надавала і надає безкоштовну підтримку українцям по всьому світу.

4. ПОРУЧ. Спільна ініціатива МОН, ЮНІСЕФ, Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії та ГО «ВХЦ Волонтер». Мета проекту – психологічне консультування підлітків та їхніх батьків, а також вчителів. Консультації проходять у груповій формі на платформі «Zoom».

5. ГО «Про.Світ» підготувала безплатний інтерактивний онлайн-курс для вчителів і працівників шкільних психологічних служб, який містить практичну й теоретичну частини (<https://prosvitcenter.org/>)

Крім того, важливою складовою є забезпечення підтримки не лише для учнів, але й для їхніх сімей, зокрема, через організацію батьківських тренінгів та консультаційних служб з психологічної та соціальної підтримки. Такий підхід сприятиме стабільності та розвитку освітньої системи в умовах відновлення після війни. Окрім того, окремої уваги заслуговує створення механізмів для виявлення та підтримки дітей з особливими потребами.

Крім того, необхідною умовою є розроблення механізмів для моніторингу та оцінки ефективності заходів соціально-педагогічного супроводу. Це дозволить

адаптувати програми та методики до потреб конкретної групи учнів і студентів та забезпечити максимальний позитивний вплив на їхній розвиток та самопочуття.

Такий підхід до соціально-педагогічного супроводу дітей та молоді в період відновлення після війни сприятиме їхньому успішній адаптації, стабілізації емоційного стану та підтримці здорового розвитку, що є важливим для майбутнього суспільства.

Список використаних джерел

1. Освіта і наука України в умовах воєнного стану інформаційно-аналітичний збірник. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencija/2023/22.08.2023/Inform-analytic.zbirn-Osvita.v.umovah.voyennogo.stanu-vykl.roz.v.povoyen.perspekt.22.08.2023.pdf>

2. Психосоціальна допомога дитині під час війни: результати дослідження про виклики й можливості для представників шкільних психологів та соціальних педагогів. URL : <https://prosvitcenter.org/en/library/psykhosotsialna-dopomoha-dytyni-pid-chas-viyny-rezultaty-doslidzhennia-pro-vyklyky-y-mozhlyvosti-dlia-predstavnykiv-shkilnykh-psykholohiv-ta-sotsialnykh-pedahohiv/>

3. Результати дослідження “Становище внутрішньо переміщених сімей із дітьми, прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу в умовах війни” URL : https://sos-ukraine.org/wp-content/uploads/2023/02/rezultaty-doslidzhennya-dity-i-vijna-veresen-lystopad-2022r.pdf?fbclid=IwAR2caK2OMR0jW-JvkXut0Hk6p2FTdAxO_7E-l7OmiedFU2ZPJSsUrsRRuL8

**Інна РОГАЛЬСЬКА-ЯБЛОНСЬКА,
м. Київ,**

старший науковий співробітник лабораторії соціальної педагогіки та соціальної роботи
Інституту проблем виховання НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор

СУЧАСНИЙ ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті закладено підходи до вирішення проблеми організації виховного процесу в умовах цифровізації освіти. Зміни, зумовлені процесом цифровізації освітнього та виховного простору, загострюють низку проблем соціального, психологічного, етичного, здоров'язберезувального, комунікативного, характеру, що безумовно змінює функціонування різноманітних соціальних інституцій, зокрема освітнього закладу як провідної соціальної інституції виховання нового цифрового покоління сучасних дітей.

Ключові слова: виховний процес, цифровізація, соціальні інституції, сучасне покоління дітей.